

Таємниці галицьких надр. Нафтовий бум початку ХХ століття до Першої світової війни

By Фотографії Старого Львова - 24. 02. 2017

173 0

Share on Facebook

Tweet on Twitter

G+

Pin

У 1899 р. Борислав продукував 5 % галицької нафти, в 1900 р. – 11 %, а в 1902 р. – вже 41 %. Найпотужнішою була свердловина «Feiler» фірми «Mikuski i Perutz», яка щодобово видавала 350–400 т нафти з II нафтового горизонту на глибині 810 м. У 1903 р. Шуйський досяг ще кращих результатів у Тустановичах, що поблизу Борислава, на свердловині «Litwa».

Це сприяло тому, що підприємці почали поглиблювати свої раніше закладені свердловини (перша – свердловина «Klaudysz»). У 1904 р. Борислав і Тустановичі продукували 66 % , в 1906 р. – 74, а в 1907 р. – 86 % галицької нафти. Свердловина «Wilno» давала з III горизонту (глибина 1000 м) понад 800 т нафти щодобово. Після поглиблення у 1908 р. головної свердловини фірми «Oil City» до 1018 м вона видавала вже 130–150 т нафти у добу. Такі показники великих свердловин призвели до того, що закрилися сотні свердловин і криниць, що давали щодобово до 0,5 т нафти через їх нерентабельність.

Бориславсько-Тустановицький краєвид представляв собою сотні, а то й тисячі, нафтових веж, резервуарів, трубопроводів, тисяч робітників, зосереджених на площі у декілька квадратних кілометрів. У 1901 р. там діяло 249 свердловин (в т. ч. 78 – у Бориславі) та 1740 шахт, в т.ч. 84 – у Бориславі.

Нафтові вишки в Бориславі, поштака 1917 року

ROZETKA
 інтернет-супермаркет

Купити

Наушники
 Xiaomi Huosai Piston v3

Рафінерія у Надвірній (заснована в першій половині 1902 р.) призначалася для перегонки нафти місцевих родовищ. До заводу із Биткова і Пасічної провели труби, через які, за допомогою pomp, перекачували нафту.

До 1903 р. у Борислава не було серйозних конкурентів, але просування буріння у бік Тустанович зумовило вже в 1903 р. видобування там понад 900 цистерн (цистерна – 10 т). Прорив у відносинах між виробництвом у Тустановичах і Бориславі наступив у 1906 р., коли у Тустановичах вже було видобуто більше нафти (28756 цистерн), ніж у Бориславі (27464 цистерн).

Між 1875 та 1890 рр. видобування нафти зросло учетверо, тобто відбувався незначний ріст; ріст діяльності між 1890 та 1900 рр. відбувався швидше, а в 1901–1908 рр. – стрімко зріс більше, ніж учетверо. Вартість галицької нафти у цей же період щорічно становила 2,5 млн корон. За період з 1875 до 1908 рр. частка Галичини у світовому видобуванні нафти зростає з 1,36 до 4,8 %, тобто зростає у 3,5 разів. Більше Галичини нафти у світі видобували лише США (60 %), Росія (25 %) та Голландська Індія (Індонезія) – 4 %.

Нафтові вишки в Бориславі, поштівка 1917 року

Не випадково, що завдяки такому росту видобування нафти, Галичина на початку ХХ ст. попала під пильне око нафтопромисловців світу. Ще б пак, у 1907–1908 рр. Галичина стала третім регіоном у світі за видобуванням нафти !!!

Пересічна глибина свердловини на початку ХХ ст. становила 1150 м; у 1905 р. найглибша свердловина була у Тустановичах – 1245 м, у 1908 р. – свердловина «Columbus III» фірми «Fanto & Co.» – 1500 м.

Часто буріння не приносило ніяких результатів. Причин було декілька – відсутність нафти, ламання бура, затискання чи брак труб та ін., що призводило до значних збитків видобувним компаніям. Так, у 1905–1906 рр. Карпатське акціонерне товариство затратило на буріння 2 млн корон, не отримавши жодного позитивного результату, а причиною була некваліфікованість керівництва свердловиною. Надалі фірми приділяли значну увагу кваліфікації керівних кадрів на бурових свердловинах, хоча ще в 1908 р. у Галичині працювало лише 160 фахівців (один на 10 свердловин), що було явно незадовільним фактом.

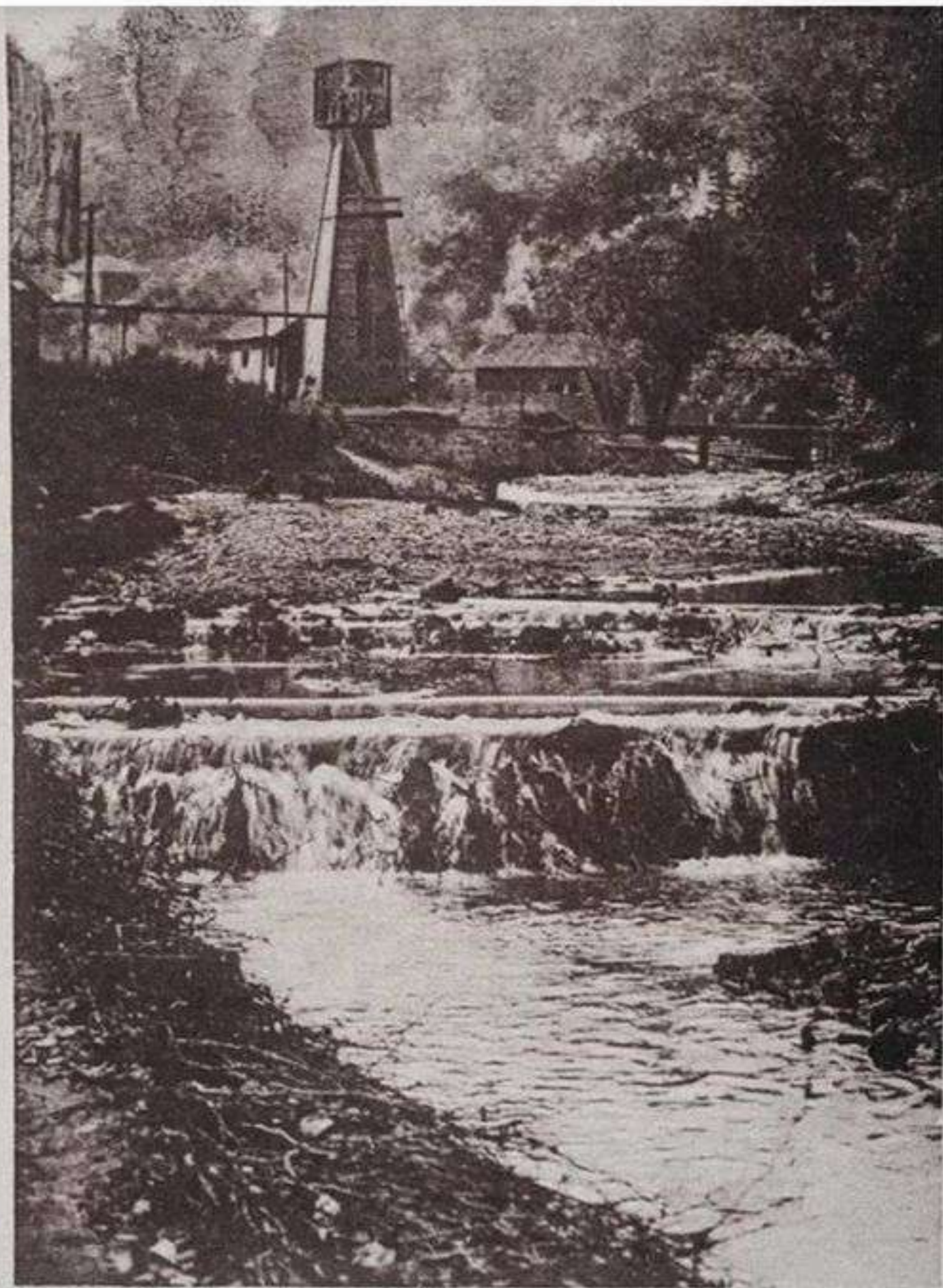
BORYSLAW. Kopalnie ropy na Dąbrowie.

Нафтові вишки в Бориславі, поштівка 1918 року

Зростання нафтовидобування потребувало будівництва нафтових і газових сховищ. Така проблема виникла вже в середині 1880-х рр. перше будівництво нафтосховища розпочалося в 1885 р. і вже у 1886 р. воно могло прийняти 720 т нафти. У 1890 р. об'єм нафтосховищ збільшився до 2670 т, а в 1897 р. у Галичині було 1296 сховищ на 8520 т нафти.

Після різкого збільшення видобування нафти на початку ХХ ст., у 1908 лише у Бориславсько-Тустановицькому басейні нафтосховища могли розмістити 1,13 млн т нафти, у процесі будівництва були ще сховища об'ємом 484 тис. т, що загалом мало скласти 1,61 млн т і рівнялося практично річному видобутку нафти. У зв'язку з пожежобезпекою таких споруд урядом було вжито певних заходів: об'єм сховища не повинен був перевищувати 4 тис. т, а система сховищ – 120 тис. т.

Нафтосховища належали 22 власникам; найбільшими з них було сховища фірми «Petrolea» на 430 тис. т (90 % – металевих), Крайового товариства виробників нафти – 260 тис. т (земельні), фірми «Lewakowski i Ska» – 110 тис. т, Карпатського товариства – 93 тис. т, Крайового управління – 92 тис. т тощо.

BORYSŁAW. Szyb na tle rzeczki.

Ближче до 1910 р. сховища будувалися у землі (10–15 тис. т), що значно здешевлювало їх будівництво, адже металеві коштували 36 тис. корон кожен. Земельні сховища будувалися таким чином: на три метри вглибину копався котлован, а понад землею на три метри здіймали земляний вал. Це все вкривалося дерев'яним перекриттям, відтак смолою і все це – ґрунтом.

Видобування нафти у Галичині у 1886–1907 рр. здійснювалося тисячами свердловин, одні з яких відкривалися, інші, навпаки, – закривалися через ряд об'єктивних і суб'єктивних причин. Впродовж 1885–1908 рр. кількість нафтових фірм зросла з 180 до 344; кількість свердловин – з 873 до 1675; чисельність працівників – з 2917 до 5930; загальна вартість продукції – з 3,3 до 25 тис. корон.

Роздроблення бізнесу збільшилося, коли Борислав вийшов на перший план у нафтовидобуванні (1898 р.). Оскільки землі, де була знайдена нафта, належали дрібним землевласникам, то вони відразу стали об'єктом торгівлі євреями, які здавна проживали в Дрогобичі та Бориславі, займаючись спекуляцією озокериту. Після виявлення великих покладів нафти, коли різко збільшилася ціна на нафтоносні землі чи їх оренду з правом видобування, постало питання неможливості зосередження в одних руках значних площ через нестачу фінансів. Це могли собі дозволити лише великі компанії, як от «Карпатське Товариство», якому вдалося інтегрувати великі простори, однак, як виявилось пізніше, – позбавлені нафти.

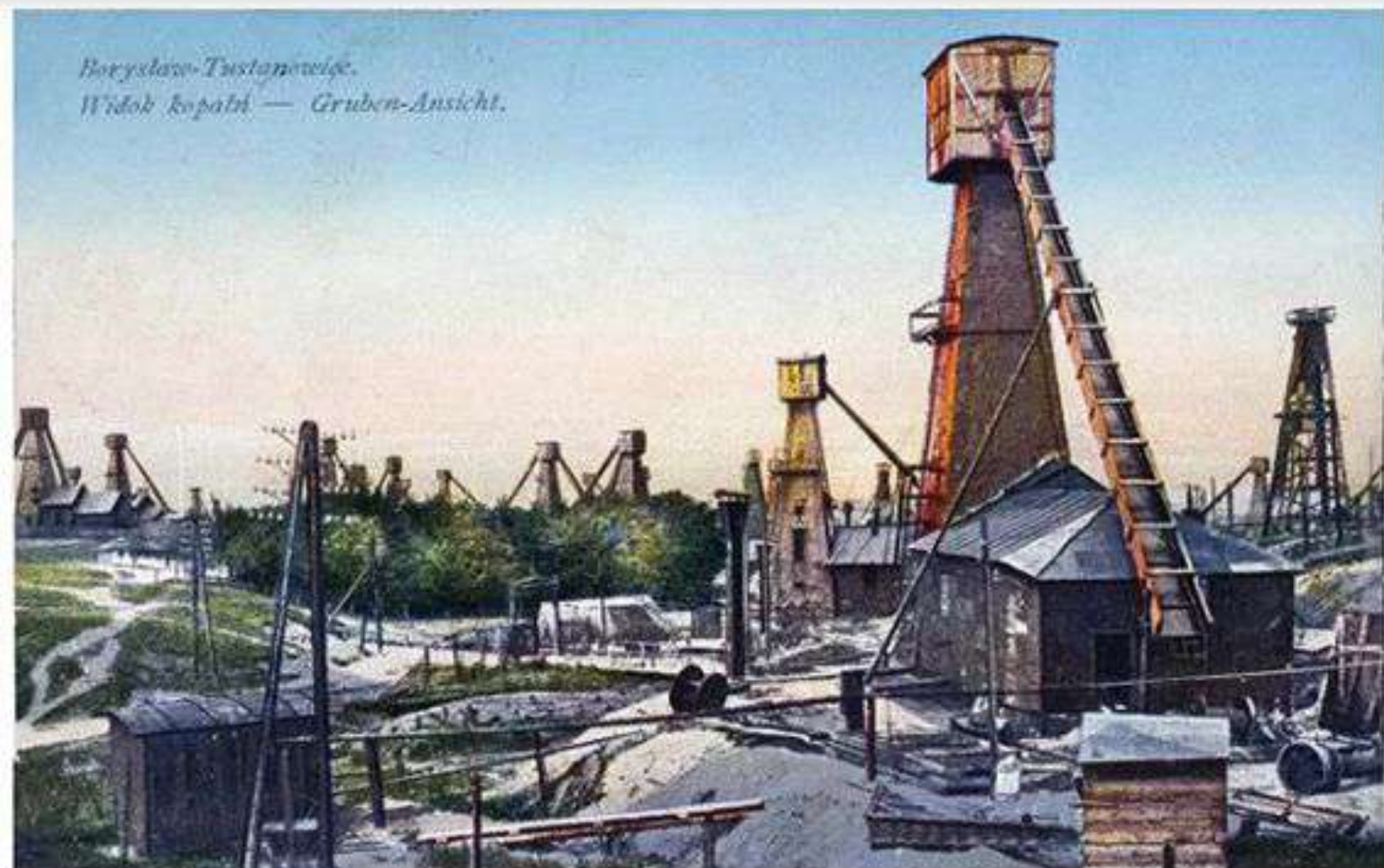
BORYSŁAW. Nowe tereny naftowe w Mroźnicy.

Нафтові вишки в Мражниці, поштівка 1918 року

В основі незалежного та спілкового бізнесу виріс мінімальний простір ділянок, передбачений законом (30 м в довжину і 20 м в ширину). В принципі, формування таких компаній в краї, який страждав від нестачі капіталу, було б корисним, якщо шлях їх створення був би справедливим. Було ж по іншому. Як правило, група спекулянтів скуповувала землі для шибу за 1–3 тис. корон і деякий відсоток від майбутньої валової продукції. Далі відбувався пошук партнерів-акціонерів для створення спілки зі 100 % пакетом акцій компанії. Відтак під керівництвом засновників компанії починала функціонувати спілка (заздалегідь закуповувалося бурове устаткування), активно проводилася рекламна кампанія, спродувалася рештка акцій і в такий спосіб вони могли заробити без великих зусиль 15–20 тис. корон, залишивши собі 8–15 % валової продукції, не враховуючи вартості обладнання.

Власники землі та промоутери компанії були зацікавлені у відсотках розподілу валового продукту, оскільки в умовах контракту було обмежено термін для проведення бурових робіт. В цьому і полягала одна з основних причин кризи, в якій він знаходилася нафтова промисловість Галичини, оскільки навіть у разі вагомих причин компанії не могли відмовитися від буріння під загрозою втрати значних грошових коштів чи забору нафти через сусідні шиби.

*Boryslaw-Tustanowice.
Widok kopalni — Gruben-Ansicht.*

Нафтові вишки в Бориславі, поштівка 1914 року

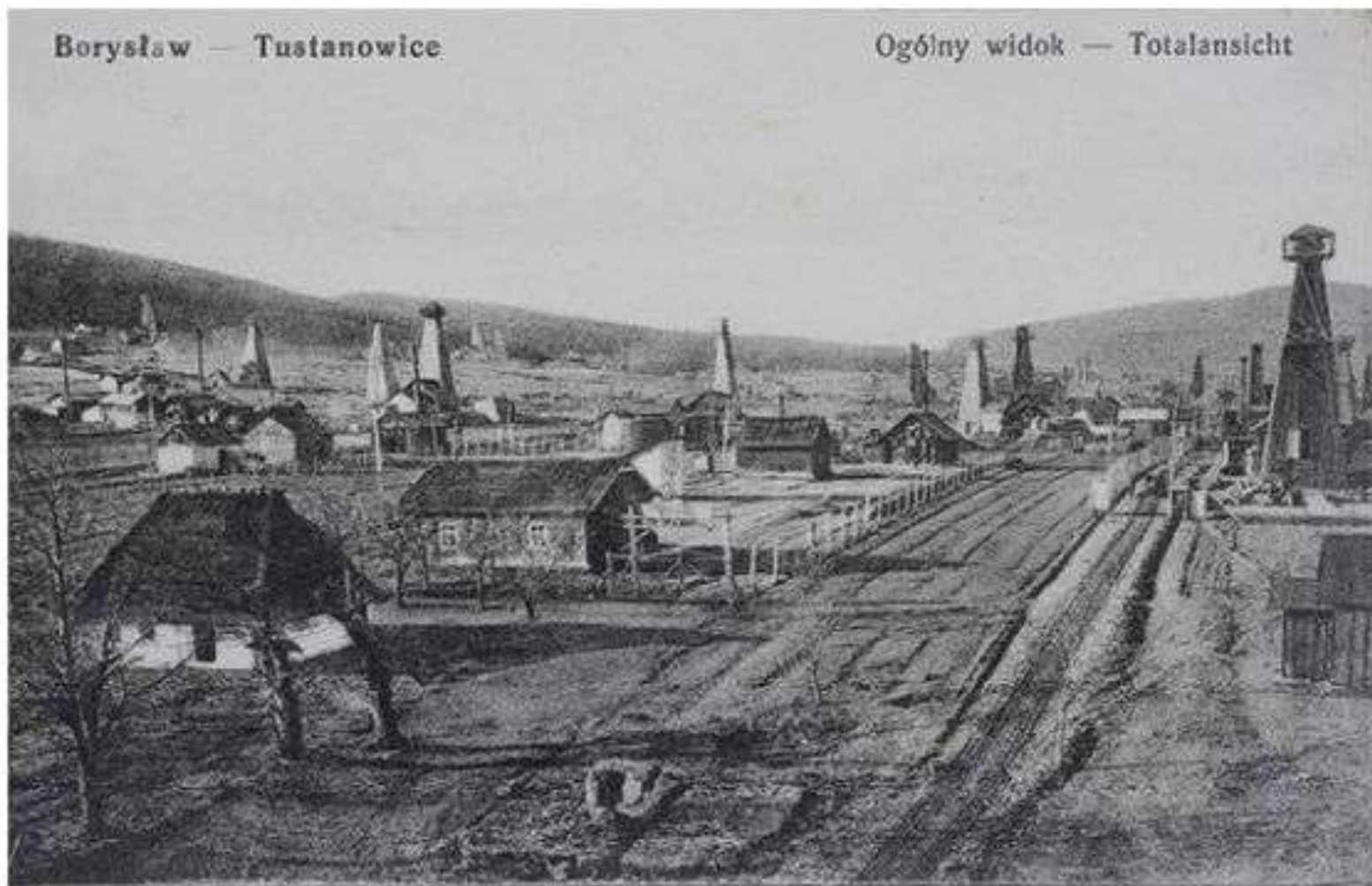
Принцип ошуканства полягав у тому, щоб розділити компанію на 100 часток по 2–2,5 тис. кор., оскільки вартість буріння доходила зазвичай до 250 тис. корон. Через кілька років, коли нафта була отримана з глибини 700 м, частка вартості (1 %) становила вже 1500 корон. Але дуже часто окремі акції (у відсотках) ділилися на 4–10 і більше частин. У Дрогобицьких кафе, де була зосереджена торгівля нафтою, 1 % таких акцій продавався за 10–50 кор. Часто у руки обманщиків потрапляли незаможні і неосвічені галичани, які нічого не розуміли в цьому бізнесі.

Такий спосіб створення нафтових компаній і спілок призвів до того, що у Дрогобицькому гірничому окрузі в 1900 р. діяло 98 експлуатаційних свердловин, в 1905 р. їх було вже 192, з яких 75 % – дрібні фірми, що мали лише по одній свердловині. Решта свердловин у Бориславсько-Тустановицькому родовищі були у руках середнього і великого бізнесу: Карпатське Товариство – 24 свердловини; Галичина, «Fanto & Co» «Laupenmühlen» – по 10; Урицьке Товариство, Акціонерне Товариство для нафтового промислу – по 7.

У 1906 р. було 120 нафтовидобувних компаній. Із загального обсягу нафти Галичини $\frac{1}{4}$ належала фірмам, що мали рафінерії і не торгували сирцем, а $\frac{3}{4}$ йшло на рафінерії через торгівлю з рук виробників.

Borysław — Tustanowice

Ogólny widok — Totalansicht

Нафтові вишки в Бориславі, поштівка 1915 року

З іноземного капіталу не австрійського походження найдавніше у Галичині був присутній: англійський і бельгійський капітал, який через непоправні збитки повністю зник; французи ніколи не вкладали значних коштів; німецький капітал лише наприкінці XIX – початку XX ст. почав займатися галицькою нафтою. У 1905–1906 рр. німецьким капіталом було закладено близько 50 акціонерних товариств (по 1000 акцій) і кілька десятків «гварецтв» (по 100 акцій) для експлуатації нафтових родовищ Галичини.

Найбільшими німецькими компаніями були: Ганноверське гварецтво галицької нафти в Кросно (статутний капітал – 5 млн корон), Гварецтво «Harkłowa» (1,8 млн корон), Акціонерний «Bank für Naphta-Industrie» (2,16 млн корон), «Pasieczna» (раніше – «A. Compres»), «Орака», «Laurenmühlen». За розрахунками П. Шварца, секретаря Товариства інтересантів в галицькому нафтовому промислі), на початку 1908 р. у Галичину було залучено 36 млн корон німецьких коштів, з яких 22 млн корон – на буріння і експлуатацію свердловин, 6 млн – на торгові операції та 2,4 млн корон – в товариства з обмеженою відповідальністю.

У 1906 р. у Галичині функціонували 168 копалень нафти. Видобуток нафти поступово зростав з 300–330 тис. т у 1896–1900 рр. до 1,2 млн т у 1907 р. та 2,1 млн т – у 1909 р. пізніше він зменшився, проте, ще в 1913 р. досягав 1,1 млн т.

*Boryslaw-Tustanowice.
Wielokopaln — Gebäu-Ansicht.*

Нафтові вишки в Бориславі, поштівка 1914 року

На видобуванні нафти у різні періоди її історії працювала різна кількість працівників, що, звичайно було пов'язано з кількістю копанок чи свердловин і їх дебітом. Якщо у 1873 р. в околицях Борислава на нафтопромислах працювало близько 12 тис. робітників, в 1884 р. – 10 тис. (485 підприємств), в 1886 р. – 2917 (180 підприємств), то, починаючи з 1890 р. чисельність працівників поступово збільшувалася, незважаючи на окремі винятки: 1890 р. – 3729; 1895 р. – 4323; 1900 р. – 5906; 1905 р. – 6650; 1911 р. – 6335.

Керівництво підприємств та й самі робітники часто не дотримувалися правил техніки безпеки й охорони праці, у зв'язку з чим виникали травми на виробництві, що супроводжувалися в окремих випадках і летальними наслідками. Між 1886 та 1900 рр. фірми задіявали лише декілька робітників, підприємства ж, що мали понад 50 осіб, були винятком. У середньому на підприємствах працювало 15–20 робітників.

У 1906–1910 рр. у Галичині видобувалася значна кількість нафти-сирцю: 1906 р. – 760 тис. т, 1909 р. – 2,07 млн т.

У 1909 р. у Галичині завершено буріння 216 свердловин (56232 м), з яких 77 % у Тустановичах – 48143 м. Тоді ж копалося 336 шахт, в т.ч. 249 у Бориславі та Тустановичах, та діяло 1652 шахт (у Бориславі та Тустановичах – 717). Найглибшою була шахта у Тустановичах (1278 м).

Ogólny widok Tustanowice
Gesamtansicht.

Нафтові вишки в Тустановичах, поштівка 1918 року

До залізничних станцій у Сколичині, Єдлічу, Кросні, Івонічі, Риманові, Ольшаніці, Дрогобичі і Бориславі та до нафтопереробних заводів у Глінніку Маріямпільському та Дрогобичі проведено 28 нафтопроводів загальною довжиною біля 250 км. Нафта зі свердловин та шахт збиралася у 682 залізних (об'ємом 1086,4 тис. т), 660 земляних (1712,9 тис. т) та 1478 дерев'яних (120,7 тис. т) збірниках, що загалом складало 2920 тис. т.

Крайовою ухвалою від 22 березня 1908 р. нафту було визнано власністю землевласника, однак нагляд за експлуатацією нафтових полів вели Гірниче воеводське управління у Кракові і державні гірничі окружні уряди в Кракові, Яслі, Дрогобичі і Станиславові. Нафтові свердловини, окрім Борислава і Тустановичів, відносилися до першого з двох класів небезпеки. Слід також зазначити, що нафта вже в ті часи визначена як те паливо, що набагато перевершувало свої паливні якості перед іншими паливними речовинами.

На початку ХХ ст. нафтова промисловість досягла найбільшого розвитку, власниками в якій стали декілька великих акціонерних компаній. Спочатку панівне становище займав австрійський капітал, а перед Першою світовою війною сюди влився німецький, американський та англійський. У 1911 р. англійському капіталу у Бориславі належала 71 свердловина, що давали чверть нафтовидобутку Бориславського басейну. У 1912 р. німецькі та англійські фірми об'єдналися в концерн, що зосередив у своїх руках третину видобутку нафти, володів усіма нафтопроводами, чотирма з семи великих нафтопереробних заводів. З 1913 р. у нафтову промисловість активніше почав проникати французький капітал.

Boryslaw-Tustanowicz.

Widok kopalni — Gruben-Ansicht.

Нафтові вишки в Тустановичах, поштівка 1914 року

Перед початком Першої світової війни у нафтову промисловість Галичини було вкладено понад 310 млн корон, з яких на австрійський капітал припадала майже третина, 20 % – на англійський, по 12–15 % – на німецький, французький і місцевий, по 2 % – на американський і бельгійський.